

El triomf de Santa Tecla. Els gravats barrocs del Museu Diocesà de Tarragona (1765-1766)

L'any 1765 l'arquebisbe de Tarragona Juan Lario i Lancis va encarregar la realització d'unes planxes calcogràfiques que havien de commemorar la construcció de la nova capella dedicada a santa Tecla a la catedral de Tarragona. Els dibuixants van ser Josep Prat i Francesc Tramulles, i del gravat s'encarregaren Pasqual Pere Moles i Francesc Boix. A les planxes s'hi representa el "Triomf de santa Tecla", una al·legoria que inclou referències a l'hagiografia de la santa, a l'arribada de les seves relíquies l'any 1323 i a la devoció de la ciutat de Tarragona per la seva patrona.

The triumph of Saint Thecla. The Baroque engraving of the Diocesan Museum of Tarragona (1765-1766)

In 1765 the archbishop of Tarragona Juan Lario & Lancis commissioned some calcographic plates for the commemoration of the construction of a new chapel dedicated to saint Thecla in the cathedral of Tarragona. Josep Prat and Francesc Tramulles were the drawers, and Pasqual Pere Moles and Francesc Boix took care of the carvings. The plates represent the "Triumph of saint Thecla", an allegory including references to the saint's hagiography, to the arrival of her relics in 1323 and to the devotion of the city of Tarragona to its patron saint.

Sofia Mata de la Cruz. Conservator of the Diocesan Museum of Tarragona. Associate teacher at the University Rovira i Virgili.
Conservator of the Diocesan Museum of Tarragona. Associate teacher at the University Rovira i Virgili.
sofia.mata@urv.cat

Paraules clau: catedral de Tarragona, santa Tecla, gravats barrocs.
Keywords: cathedral of Tarragona, saint Thecla, baroque engravings.

Data de recepció: 24-X-2011 / **Data d'acceptació:** 31-X-2011

El Ilmo. y Rmo. Sr. D. Juan Lario, y Lanzós, Arzobispo de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona, Primada de las Españas, ha concedido 20. dias de Indulgencia á los que rezaren un Padre nuestro, y Ave Maria delante de esta Santa Imagen.

INTRODUCCIÓ

Entre 1765 i 1766 es van realitzar per a la catedral de Tarragona quatre planxes calcogràfiques destinades a commemorar la construcció de la nova capella de Santa Tecla. Dues es conserven al Museu Diocesà de Tarragona. La primera, amb dibuix de Josep Prat i gravada per Francesc Boix entre 1765 i 1766, té el número d'inventari MDT-3641. La segona, amb dibuix de Francesc Tramulles i gravada per Pasqual Pere Moles en 1765, té el número d'inventari MDT-3336. Les dues altres, de tema semblant però de menor qualitat, es conserven a l'Arxiu Capitular, una amb dibuix de Francesc Tramulles i gravada per Francesc Boix (1765) i una segona anònima.

Encara es conserven diversos exemplars de les estampes realitzades a partir de les planxes originals.¹ En 1992, amb motiu del novè centenari de la restauració de la Seu Metropolitana i de la repoblació del Camp i ciutat de Tarragona, es van celebrar diversos actes, entre els quals l'exposició "Pallium",² a la qual es van mostrar les dues planxes conservades al Museu Diocesà de Tarragona. L'efemèride meritava la reedició de les estampes a partir de les planxes calcogràfiques originals, cosa que es va realitzar sobre paper Guarro en una reedició limitada de 50 exemplars per a cada planxa, nume-

rades del 01 al 50, estampades a l'obrador de Jaume Coscolla Bonet i Jordi Sánchez Rodríguez, a Barcelona.

Tot i que la sèrie de gravats es coneix com "Glorificació de santa Tecla", en realitat es tracta de diverses versions d'un "triomf" o "apoteosi", composició en la qual es glorifica un sant representant-lo proper al cel, on és rebut per la presència divina o per algun altre personatge sagrat, mentre a la part inferior es planteja l'escena terrenal corresponent. La representació és propera també a les "glòries" que es van desenvolupar a la pintura barroca, amb un marcat sentit teatral i escenogràfic.³

A l'Arxiu Capitular de Tarragona no es conserva cap evidència documental que els gravats haguessin estat encarregats pel capítol de la catedral de Tarragona. Possiblement ho foren per l'arquebisbe Juan Lario i Lancis (1764-1777). Com s'ha dit, l'encàrrec dels gravats s'ha de posar en relació directa amb la construcció de la capella de Santa Tecla. A l'inici del segle XVIII, l'arquebisbe Manuel de Samaniego y Jaca (1721-1728) havia estat l'impulsor de la construcció d'una nova capella⁴ dedicada a la santa patrona de la ciutat i de la catedral de Tarragona. El seu nomenament com a arquebisbe de Burgos en 1728 va paralitzar el projecte, tot i que a aquella ciutat va poder acomplir el seu desig, construint una sumptuosa capella dedicada a la protomàrtir Tecla. Tampoc no va ser possible tirar endavant el projecte durant la prelatura de Pere Copons i Copons (1729-1753).

¹ Per exemple, al Gabinet de Dibuixos i Gravats del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), al Gabinet de Dibuixos i Estampes del Museo Municipal de Madrid, al Museu Diocesà de Tarragona i a moltes col·leccions particulars.

² Celebrada al Museu Diocesà de Tarragona entre els mesos de juny i octubre de 1992.

³ Luis MONREAL TEJADA, *Iconografía del cristianismo*, Barcelona: El Acantilado, 2000, p. 445-446, 497-499

⁴ Hi havia dues capelles anteriors dedicades a santa Tecla, ambdues del segle XIII: la capella de Santa Tecla la Vella i la de l'absidiola de la capçalera de la catedral.

[1] "El Triomf de santa Tecla". Estampa realitzada en 1992 a partir de la planxa dibuixada per Josep Prat i gravada per Francesc Boix (1765-1766) (Fotografia: Santi Grimau).

Unicum

Planxes calcogràfiques

⁵ Memoria gloriosa y descripción festiva de las solemnes, plausibles fiestas con que en los días 22, 23, 24 y 25 de setiembre del año 1775 el M. Ilustre Cabildo y ciudad de Tarragona celebraron la colocación del brazo de su gloriosa patrona Santa Thecla en su santa Primada Iglesia. La escribía el mas minimo devoto de la Santa, natural de la misma Ciudad, Barcelona: Imprenta de Carles Gibert i Tutó, (1776); Emili MORA i LLAURADÓ, *Memoria o descripción histórico-artística de la Santa Iglesia Catedral de Tarragona, desde su fundación hasta nuestros días*, Tarragona: Establecimiento Tipográfico de F. Arís e Hijos, 1904, p. 87-90; Sanç CAPDEVILA i FELIP, *La Seu de Tarragona. Notes històriques sobre la construcció, el Tresor, els artistes, els capítuls*, Barcelona: Biblioteca Balmes, 1935, p. 68; Emma LIAÑO MARTÍNEZ, "Amica Mea Inter Filias. La capilla de Santa Tecla en la catedral de Tarragona", a *Estudios de Arte. Homenaje al profesor Martín González*, Valladolid: Universidad de Valladolid, 1996, p. 173-179; Anna Isabel SERRA MASDEU, *Josep Prat i la irrupció de l'academicisme en l'arquitectura tardobarroca tarragonina*, Tarragona: Diputació de Tarragona, 2010.

⁶ Joan Ramon TRIADÓ, "Escultura moderna", a *Escultura moderna i contemporània (Art de Catalunya / Ars Cataloniae)*, Barcelona: Edicions l'Isard, 1998, v. 7, p. 10-127; Joan Ramon TRIADÓ, "Arquitectura religiosa moderna", a *Arquitectura religiosa moderna i contemporània (Art de Catalunya / Ars Cataloniae)*, Barcelona: Edicions l'Isard, 1999, v. 5, p. 10-45.

⁷ ACT, Actes. 17-X-1785. 23-VII-1787.

⁸ M. A. CASANOVAS, "El gravat", *L'art català*, v. II, Barcelona: Aymà, 1958, p. 142; Salvador MISSER, *El Libro de Santa Tecla*, Tarragona: Catedral / Barcelona: Parròquia de Santa Tecla, 1977, p. 255, full sense numeració; Jordi Morant i CLANXET, *Iconografia de Santa Tecla. Goigs i gravats (Col·lecció "Pau de les Postals"*, 1), Tarragona: Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, 1981, p. 57; Joan Ramon TRIADÓ, *L'Època del Barroc. Segles XVII-XVIII (Història de l'Art Català)*, Barcelona: Edicions 62, 1984, v. V, p. 182-183; J. CARRETE, E., DIEGO i J., de VEGA, *Catálogo del Gabinete de Estampas del Museo Municipal de Madrid. I. Estampas españolas*, Madrid: Ayuntamiento de Madrid, 1985, p. 85, núm. 23-2; *L'Època dels Genis. Renaixement i Barroc* (catàleg d'exposició), Girona, Museu d'Història de la Ciutat, 1987, p. 88, cat. 158; *L'Època dels Genis. Renaixement i Barroc* (catàleg d'exposició), Barcelona, Palau de la Virreina, 1988, p. 516, cat. 158. Rafael CORNUDELLA, "Pasqual Pere Moles i Coronas", p. 470, núm. 154. "Francesc Boix. Santa Tecla", p. 472-473, núm. 155; *Prefiguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya* (catàleg d'exposició), Barcelona: MNAC / Lunwerk, 1992; Emma LIAÑO, "Amica Mea...", p. 173; Anna Isabel SERRA, *Josep Prat...*, p. 149, fig. 27.

⁹ Alexandre de LABORDE, *Viatge pintoresc i històric. El Principat* (Biblioteca abat Oliva. Sèrie Il·lustrada, 1), El Principat, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1974, p. 131, planxa XLVII.

¹⁰ Una síntesi de la vida i dels suplicis de santa Tecla a Louis RÉAU, *Iconografía de los santos (Iconografía del arte cristiano)*, tomo III, vol. V, Barcelona: Ediciones del Serbal, 1998, p. 246-249.

Durant la prelatura de l'arquebisbe Jaume de Cortada i Bru (1753-1762) es va poder iniciar la construcció de la nova capella, a causa de la gran devoció que l'arquebisbe tenia per santa Tecla. Va lliurar la quantitat de 10.000 lliures al capítol el 7 de juliol de 1760 i, havent-se convocat un concurs que va guanyar Josep Prat i Delorta, la primera pedra es va col·locar el 17 d'agost de 1760. La construcció va avançar fins a la mort de l'arquebisbe, en 1762. Durant la prelatura del següent arquebisbe, Juan Lario i Lancis, la capella es va poder finalitzar gràcies a la seva aportació de 48.000 lliures. Va ser consagrada el 23 de setembre de l'any 1775, dia de Santa Tecla, una celebració que es va estendre durant diverses jornades.⁵ Ornada amb plaques de marbre i jaspis de diversos colors, la capella mostra planta de creu llatina amb absis poligonal i dues sagristies. El creuer està cobert amb una cúpula sobre tambor foradat per quatre òculs. Els relleus de l'altar major de la capella són obra de Carles Salas (1728-1788), seguidor de la plàstica de Bernini.⁶

A l'acta del capítol celebrat el 17 d'octubre de 1785, s'anota que el canonge Jaume Ballester pregunta: "Sobre las laminas de Sta. Thecla". Se li respon: "Que se averigua". Al capítol del 23 de juliol de 1787, es diu: "Sobre las estampas de Sta. Thecla, que se facin estampar, que se pagui son import del Thecasi de despeses comunes".⁷ Aquestes succintes notes indiquen que, tot i que les planxes foren realitzades en 1765-1766, possiblement no es van fer estampar sobre paper fins a 1787.

LES ESTAMPES

ESTAMPA NÚMERO 1: "El Triomf de santa Tecla"⁸

Estampa realitzada en 1992 a partir de la planxa calcogràfica original, conservada al Museu Diocesà de Tarragona

(MDT-3641). Dibuix de Josep Prat. Gravats (burí i aiguafort) de Francesc Boix. Tarragona-Barcelona, 1765-1766. Caixa: 50 x 31,2 cm. Signatures: *Iosephus Prat inv. Et delin. Tarracone An. 1765: part inferior, esquerra. Francus. Boix Sculp. Barne. Anno 1766: part inferior, dreta. Inscripciones: El Ilmo, y Rmo Sr. D. Iuan Lario, y Lanzís, Arzobispo de la Santa Metropolitana Iglesia de Tarragona, Primada de las Españas, ha concedido 80. días de Indulgencia à los que rezaren un Padre nuestro, y Ave María delante de esta Santa Imagen: al peu del gravat. SICVT LILIVM INTER SPINAS SIC THECLA AMICA MEA INTER FILIAS Cant. 2.V.2: a la part superior, en un filacteri. TVTE-LA/ TARRAC: en un fragment de cornisa romana, al centre. Sacrum pignus ex Armenia primo Constanti-num, inde hic Regali ponpa transfertur XV. Kal. Iun. An. M.CCC.XXIII: en una cartella a la part inferior de l'escena del seguici.*

Un marc de perfil mixtilini i de delicada decoració que combina elements de gust rococó com la rocalla i les volutes amb temes fitomòrfics enquadra la composició, que es divideix en dos plànols, un inferior terrenal i un superior celestial. En el plànol inferior Josep Prat desenvolupa un paisatge presidit per la ciutat de Tarragona, amb l'aspecte que tenia en 1765. El caràcter descriptiu del dibuix indica que l'autor es va desplaçar a certa distància de la ciutat, en un lloc situat a ponent, possiblement a l'alçada de Sant Pere Sescelades. Josep Prat, barceloní d'origen, es va establir a Tarragona durant diversos anys, així que coneixia bé la ciutat. Com a arquitecte militar, Josep Prat destaca els baluards i les torres que defensaven la ciutat. Si es compara amb el plànol de Tarragona realitzat per Alexandre de Laborde en 1806,⁹ es pot comprovar que Josep Prat dibuixa, d'esquerra a dreta, el fortí de Sant Pere, el fortí del Rei, el baluard de Santa Bàrbara, el baluard del Rosari i el baluard de Sant Pau. Intramurs de la muralla romana, amb la Torre del Paborde o de l'Arquebisbe en primer terme, hi destaca la catedral, amb el campanar, el cimbori i la façana inacabada. S'hi reconeixen diversos edificis, alguns dels quals encara es conserven, com l'església de la Casa de Provació de la Companyia de Jesús, actual església de Sant Agustí, l'església del convent de Sant Francesc, i altres ja desapareguts. El lloc des d'on se situa Josep Prat no li permet una visió directa del port, per això dibuixa el mar al fons, amb diversos vaixells de vela que destaquen a l'horitzó. Es tracta d'una visió molt realista de l'aspecte que tenia la ciutat de Tarragona a la segona meitat del segle XVIII, si jutgem pels diversos plànols conservats de l'època.

I com si la nostra ciutat, en comptes d'Iconi i d'Antiòquia, hagués estat l'escenari del martiri de santa Tecla, el realisme deixa pas a la imaginació de Josep Prat, que en primer terme dibuixa una escena al·legòrica que compendia els suplicis patits per la santa patrona de Tarragona.¹⁰ Enmig d'un bosquet d'alzines dibuixa dos bous a l'esquerra i un lleó i una lleona a la dreta, que al·ludeixen a dos dels martiris a què fou condemnada Tecla i dels quals va sortir miraculosament il·lesa. Els animals reposen al costat

d'unes restes arquitectòniques d'època romana, el tambor estriat d'una columna i un fragment de cornisa amb part d'una inscripció (Tutela Tarrac[onensi]) que assimilaria metafòricament la protecció de santa Tecla sobre la ciutat de Tarragona a la deessa Tutela, protectora de la urbs en època romana.¹¹ La presència de les ruïnes romanes també tindria una lectura simbòlica: el triomf del cristianisme sobre el paganisme. Als angles inferiors, una foguera a la dreta i serps i bestioles amfibies a l'esquerra remetien als altres dos suplicis als què fou condemnada Tecla i dels quals també va sortir incòlume.

Aquestes representacions envolten un fris rectangular on s'hi representa una escena històrica: la solemne rebuda a Tarragona del braç reliquiari amb les relíquies de santa Tecla, el 17 de maig de 1323. Aquí Josep Prat reproduceix amb fidelitat la "Relació verdadera de la translació del bras de la Gloriosa Verge, é Invicta Prothomartyr Santa Tecla, deixebia del apòstol Sant Pau, y Patrona de la Ciutat, e Iglesia Metropolitana de Tarragona, Primada de las Espanyes; desde Armenia à dita Ciutat",¹² amb l'arribada del final del seguici al portal de Santa Clara. La relíquia de santa Tecla, que havia estat demanada en 1320 pel rei Jaume II (1267-1327) al rei d'Armènia, fou portada en 1321 fins a Barcelona. Una part de les relíquies es va quedar allí, una altra part, dins d'un reliquiari de plata realitzat a la Ciutat Comtal, es va portar fins al port de Salou i d'allà fins a l'església de Constantí, on hi va romandre un any fins al diumenge 17 de maig de 1323, en què s'organitzà una solemne processó fins a Tarragona. Hi desfilaron els gremis de la ciutat amb els seus estandards, les banderes de la ciutat, de la catedral i del rei, tota la clerecia, priors i abats, els dotze bisbes de la Tarraconense del segle XIV, i al final del seguici, l'arquebisbe Ximeno de Luna (1316-1327), el rei Jaume II i l'infant Alfons (1299-1347), sota un pal·li portat per vuit nobles. Els seguien els "homes d'honor", és a dir, els senyors de les poblacions de la diòcesi de Tarragona i els cònsols de la ciutat.¹³

El moment precís que representa Josep Prat és l'arribada del seguici pel carrer Enllosat (actual Rambla Vella) fins davant l'antic portal de Santa Clara, per on van entrar a la ciutat. És l'acabament de la processó, on els dotze bisbes de les sufragànies -Girona, Barcelona, Seu d'Urgell, Vic, Lleida, Tortosa, Saragossa, Osca, Pamplona, Tarasona, Calahorra i València-, vestits de pontifical, amb capes pluvials, mitres i bàculs, precedeixen el pal·li d'or i de porpra sota el qual l'arquebisbe Ximeno de Luna porta el nou braç reliquiari, amb el rei Jaume II a un costat i l'infant Alfons a l'altre. Els vuit bordons de plata del pal·li els porten alguns dels caps dels més importants llinatges nobiliaris de Catalunya del moment: l'infant Pere (1305-1381), el comte d'Urgell, el vescomte de Cabrera, el vescomte de Vilamur, el comte d'Empúries, el comte de Pallars, el vescomte de Cardona i el vescomte de Roca-

bertí, seguits per una colla d'homes d'honor: els senyors de Montoliu, de Vallmoll, de Riudoms, de Reus, Tamarit, etc. Els membres de la reialesa i la noblesa van abillats anacrònicament a la moda del segle XVIII.

A la part superior, santa Tecla és rebuda al cel, en una composició que segueix una línia espiral ascendent. Vestida amb túnica, sobretúnica amb cinyell, mantell que oneja al vent i calçada amb sandàlies, manté la mirada dirigida vers dalt, la mà esquerra sobre el pit i la dreta que assenyalava la ciutat de Tarragona. És transportada sobre un tron de núvols i l'envolten cinc angelets portadors dels seus atributs: una branca d'olivera, un llibre, la palma del martiri, un ram de lliris i la tau. Un sisè angelet li col·loca al cap la corona floral del martiri. Tecla s'apropa al cel, representat com una glòria, on els núvols s'obren per deixar passar els raigs que simbolitzen el Pare, que la rep juntament amb els estols celestials representats per onze capets d'àngels. Un filacteri a la part superior assimila Tecla a la Sulamita del Càntic dels Càntics de Salomó: "Com un lliri entre els cards, Tecla és la meva estimada entre les donzelles".¹⁴ Cal destacar la figura en escorç, les línies suaus i la gradació del volum, la força de les robes mogudes pel vent que també fa voletejar els àngels, etc., en una bona interpretació que va saber fer el gravador a partir del dibuix original.

ESTAMPA NÚMERO 2: "El Triomf de santa Tecla".¹⁵

Estampa realitzada en 1992 a partir de la planxa calcogràfica original, conservada al Museu Diocesà de Tarragona (MDT-3336). Dibuix de Francesc Tramulles. Gravet (burí i aiguafort) de Pasqual Pere Moles. Barcelona, 1765. Caixa: 50 x 31,2 cm. Signatures: *Franciscus Tramullas invº*; part inferior, esquerra. *P. Pasc^{us}. Mòles Scuplⁱ. Bar^{ne}. 1765.*; part inferior, dreta. Inscripcions: *Sicut lilium inter spinas, sic Thecla Amica mea /inter filias.Cant. 2. V. 2:* a la part inferior.

En un marc rectangular, la composició de Francesc Tramulles es resol de manera semblant a la de Josep Prat, en

a Tutela a Hispània. Géza ALFÖLDY, *Die römischen inschriften von Tarraco*, Berlín: Walter de Gruyter, 1975, reproduceix la inscripció esmentada per Ponç d'Icard (p. 28, núm. 52).

¹² Full imprès relligat annex a la segona impressió de l'obra de Jaume Vilar: *El triunfo milagroso de la Omnipotencia en la vida, martyrios y milagros de la esclarecida virgen, e invicta Protomártir de las vírgenes, Santa Thecla*, Tarragona: Joseph Barber, 1746. La descripció del seguici de l'arribada del braç reliquiari es basa en la còpia d'un document del segle XV que conté algunes dades errònies.

¹³ Una descripció detallada del seguici a José SÁNCHEZ REAL, *El brazo de Santa Tecla*, Tarragona: Impremta Sagrañes, 1951, p. 67-71.

¹⁴ *Cant. 2, 2.*

¹⁵ Salvador MISSER, *El Libro de Santa Tecla*, làmina sense numerar; Jordi MORANT, *Iconografía de santa Tecla...*, p. 56; Santiago ALCOLEA GIL, "Glorificació de Santa Tecla", Pallium (catàleg d'exposició), Tarragona: Catedral / Diputació, 1992, p. 250, cat. 212; Rafael CORNUDELLA, "Pasqual Pere Moles...", p. 473; Emma LIAÑO, "Amica mea...", p. 173.

¹¹ La inscripció *Tutelae / Tarrac[onensi]* la va donar a conèixer per primera vegada Lluís PONÇ D'ICARD, *Libro de las Grandezas y Cosas Memorables de la Metropolitana, Insigne y Famosa Ciudad de Tarragona*, Lleida: Pedro Robles i Juan de Villanueva, 1572 (Ed. facsímil, Lleida: Imp. M. á c. de F. Carrués, 1883), p. 226, font que possiblement va inspirar Josep Prat. Segons Ponç d'Icard, la inscripció hauria aparegut a prop de l'antiga església de Sant Fructuós, que es trobava a l'entorn dels actuals carrers Unió, Méndez Núñez i Governador González. Recollida al CIL (*Corpus Inscriptionum Latinarum*), II, 4091. Bonaventura HERNÁNDEZ SANAHUJA, Ángel del ARCO Y MOLINERO, *Catálogo del Museo Arqueológico de Tarragona*, con la clasificación hecha en 1878, Tarragona: Tipografía de Adolfo Alegret, 1894, p. 114, núm. 793, esmenten la inscripció publicada per Ponç d'Icard i la posen en relació amb una altra inscripció apareguda en el segle XIX a Tarragona, al carrer Governador González, dedicada també a la deessa Tutela, cosa que els fa suposar l'existència en aquella zona d'un temple dedicat al geni tutel·lar de la ciutat. Segons M. J. PENA, "El culto a Tutela en Hispania", *Memorias de historia antigua* (Oviedo), 5 (1981), p. 73-88, Tàrraco hauria estat el focus més important del culte

Franciscus Thomallus inv.

P. Poni Molis sculp. Bar. 1765.

Sicut Lilium inter Spinis, Sic Thecla amica mea inter filias cont. 2.K. 2.

dos registres, un de terrenal inferior i un altre de celestial, superior. En el registre inferior es desenvolupen de manera sincrònica dues escenes, una històrica i l'altra simbòlica. En primer terme, enmig d'unes restes arquitectòniques romanes, reposen a la penombra diversos animals: un lleó i una pantera, dos bous, serps i animals amfibis. Les restes arquitectòniques romanes, com en el cas de l'altre gravat, podrien tenir una lectura simbòlica, com a símbols de la victòria del cristianisme sobre el paganisme. Els animals presents al·ludeixen de manera directa als suplicis de santa Tecla.

La penombra del primer terme ajuda a destacar l'escena històrica que es desenvolupa en segon terme. Es tracta d'una representació panoràmica del solemne i llarguíssim seguici que va portar el braç reliquiari de santa Tecla des de Constantí fins a Tarragona, el 19 de maig de 1323. La disposició en ziga-zaga, habitual en altres composicions del mateix Tramulles -només cal recordar alguns dels gravats de la "Màscara Reial", realitzats amb motiu de l'arribada a Barcelona del rei Carles III en 1759-¹⁶, permet al dibuixant incloure una gran quantitat de personatges que dona idea de la magnitud del seguici original. La vista sembla haver estat presa des de Constantí, però és evident que l'autor, barceloní, no coneixia massa bé el lloc, ja que no trobem cap traça del riu Francolí, de pas obligat. La vista del seguici des del darrere mostra amb detall el pal·li sostingut pels vuit nobles que cobricela l'arquebisbe de Tarragona portador del braç reliquiari, flanquejat pel rei Jaume II i l'infant Alfons. Al seu davant desfilen els dotze bisbes de les sufragànies de la Tarraconense, revestits amb indumentària prelaical, amb mitres, capes pluvials amb escudets brodats i sostenint els seus bàculs. Al davant, altres personatges amb indumentària religiosa i, més endavant encara, un gran nombre de persones, en representació dels gremis, cadascun dels quals té al seu front el portador del seu estendard o bandera. Algunes persones disperses pel paisatge contemplen el seguici. La gran filera s'apropa a Tarragona, on s'estan disparant salves des dels seus baluards. La ciutat que representa Tramulles és la Tarragona del segle XVIII, no la del segle XIV, amb els fortins d'època moderna. Si bé és possible reconèixer la façana inacabada de la catedral, la desmesura del campanar respecte a la resta del temple és evident. Fins i tot és visible una desproporcionada campana "Caponà" al temple superior. Pel que fa a la resta d'edificis de la ciutat, es poden reconèixer el convent de Sant Francesc, la Casa de Provació de la Companyia de Jesús, les torres del castell del Patriarca, etc. El perfil de la ciutat destaca contra la línia de l'horitzó que marca el mar, on naveguen diversos vaixells de vela.

El registre superior ens mostra un núvol que serveix de tron a santa Tecla en el seu apropament al cel. Vesteix túnica, cenyidor i mantell que oneja amb el vent i calça sandàlies. Manté la mirada dirigida vers dalt i sosté amb la mà esquerra una gran tau mentre avança la mà dreta en un gest protector cap a la ciutat. Un àngel s'apropa des de la part superior portant la corona i la palma del martiri. Una sèrie d'angelets voltegen als seu costats. Uns porten símbols dels seus suplicis: una torxa encesa i una serp. Altres tres porten el braç reliquiari. Com assenyala Alcolea Gil, en aquesta composició Francesc Tramulles es mostra deutor dels esquemes compositius d'alguns pintors de l'escola madrilenya de la segona meitat del segle XVII, com José Antolínez o Claudio Coello, l'obra dels quals podia haver conegut durant la seva estada a Madrid ¹⁷. Pasqual Pere Moles ha sabut interpretar magistralment el dibuix de Francesc Tramulles i resol la figura de Tecla marcant delicadament els volums, les llums i les ombres, de manera que el conjunt de figures es dissol en un fons delicadament difuminat. La impressió d'escena aèria, ingràvida, es reforça amb els efectes d'un vent que mou majestuosament el mantell de la santa patrona i que joga amb els angelets.

ELS ARTISTES

Els artistes triats per al disseny i l'elaboració dels gravats van ser alguns dels més destacats del moment. Si bé l'activitat principal de Josep Prat i Delorta (Barcelona c. 1730 - Isla de León, Cadis 1788) era l'arquitectura, tenia experiència en el disseny de retaules i escultures. La capella de Santa Tecla de Tarragona va suposar per a Josep Prat una carrera fructífera a Tarragona entre 1760 i 1785, on va dur a terme moltes construccions, i el seu ingrés a la *Academia de Bellas Artes de San Fernando* de Madrid. Francesc Tramulles (Perpinyà 1722 - Barcelona 1773), pintor i dibuixant, és un dels protagonistes de la fructífera producció catalana de gravats en el segle XVIII: les ja esmentades làmines de la "Màscara Reial" (1759), que va gravar també Pasqual Pere Moles, els gravats d'arquitectures efímeres o les estampes de devoció. Pasqual Pere Moles i Coronas (València 1741 - Barcelona 1797), deixeble de Josep Vergara i dels germans Tramulles, va estudiar gravat a París per establir-se després a Barcelona, on va deixar notables exemples de la seva qualitat com a gravador i de la seva perfecció tècnica. Va intervenir també a les làmines de la "Màscara Reial". Francesc Boix era un gravador de Barcelona dedicat a les estampes de devoció, que també va col·laborar amb els Tramulles.¹⁸

¹⁶ Rosa Maria SUBIRANA, Pasqual Pere Moles i Coronas, València, 1741-Barcelona, 1797, Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1990, p. 139-140, núm. 50; Rosa Maria SUBIRANA, "El gravat a Catalunya al segle XVIII: Pasqual Pere Moles", Catalunya a l'època de Carles III (catàleg d'exposició), Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1991, p. 279-295; Joan Ramon TRIADÓ, "Festa i mort a l'època de Carles III. Manifestacions festives i commemoratives a Barcelona entorn de Carles III", Catalunya a l'època de Carles III (catàleg d'exposició), Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1991, p. 263-278.

¹⁷ Santiago ALCOLEA, "Glorificació...", p. 250, cat. 212; R. CORNUDELLA, "Pasqual Pere Moles...", p. 473.

¹⁸ *Diccionario Biográfico*, 1951, v. I, p. 141-142; v. II, p. 768; v. III, p. 1281-1282; R. M. SUBIRANA, *Pasqual Pere Moles i Coronas. València, 1741 - Barcelona, 1797* (Publicacions del Gabinet d'Estampes, Mapes i Gravats), Barcelona: Biblioteca de Catalunya, 1990; R. TRIADÓ, "Festa i mort...", p. 263-278; R. M. SUBIRANA, "El gravat a Catalunya...", p. 279-295; R. CORNUDELLA, "Pasqual Pere Moles...", p. 470, núm. 154; Anna Isabel SERRA MASDEU, *Josep Prat...*, p. 139-165, amb la bibliografia anterior.

[2] "El Triomf de santa Tecla". Estampa realitzada en 1992 a partir de la planxa dibuixada per Francesc Tramulles i gravada per Pasqual Pere Moles (1765) (Fotografia: Santi Grimau).